

Med så mange arter er det svært at danne sig et overblik over slægten. For at hjælpe, er slægten blevet inddelt i en række undergrupper. Disse undergrupper er stadig under forskningsdebat og ændringer kan forekomme. I øjeblikket har Arboretet repræsentanter for planter i følgende fire undergrupper:

1. **Undergruppe *Rhododendron*** (skællede (lepidote) rododendron).

Udmærker sig ved små skæl på de unge planter og på undersiden af bladene. Med det blotte øje eller lup, kan disse skæl ses som små prikker på bladene. Skællene kan ligeledes forekomme på blomsterne, oversiden af bladene og bladstilken. De fleste arter er småbladede og hører til i alpine og arktiske områder. Nogle er epifyter og gror på andre træer eller på klipper med en lille smule jord. De er overvejende stedsegrønne men nogle få er løvfældende.

2. **Undergruppe *Hymenanthes*** (skælløse (elepidote) rododendron).

Stedsegrønne blade uden skæl. De er typiske større buske eller træer. Nogle få arter er små krybende planter. Mange har et smukt tykt lag filthår på undersiden af bladene eller på det nye løvs små grene og knopper.

Venstre: En skættet rododendron med synlige skæl (*R. fastigiatum*).

Højre: En skælløs rododendron (*R. habritrichum*)

Venstre: En løvfældende azalea i sin efterårs pragt (*R. viscosum*). Højre: En sydasiatiske azalea med fladtrykte hår (*R. kaempferi*).

3. **Undergruppe *Pentanthes*** (løvfældende azalea).

Løvfældende uden skæl, og med endestillede blomsterhoveder. Mange med duftende blomster og smukke efterårsfarver.

4. **Undergruppe *Tsutsusi*** (sydasiatiske azalea).

Løvfældende, halv-stedsegrønt og stedsegrønt løv. Ingen skæl. Knopper og blomsterstilke kommer ud fra det samme knopskæl. Arterne kendes på deres små blade og fladtrykte hår. De er ofte fra sydligere breddegrader og svære at dyrke udendørs i Danmark.

Tekst og fotos: Jerry Leverenz, S&L

Oversættelse: Anna Gudrun Worm

Forsidebillede: *Rhododendron argyrophyllum*

Denne folder er produceret med støtte fra
Godfred Birkedal Hartmanns Familiefond
Revideret 2008

Arboretet i Hørsholm

Kirkegårdsvej 3A

2970 Hørsholm

Tel: 3533 1500

arboretet@life.ku.dk

www.arboretet.dk

Åbningstider: alle dage fra 7.30 til solnedgang

Rhododendron i Arboretet

DET BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Slægten *Rhododendron* er nok den største eksisterende slægt af vedplanter med omkring 800 arter. Det præcise antal er ikke kendt, da der eksisterer mange naturlige hybrider og desuden forekommer en stor naturlig variation inden for de enkelte arter. Nogle accepterede »arter« kan vise sig at være hybrider efter nærmere studie og nogle af disse hybrider kan være planter, der er på vej til at udvikle sig til en ny art. Alternativt vil vi se en naturlige nedbrydning af rene arter ved krydsbestøvning.

Arboretets egen samling tæller omkring 150 arter. Europa har 6 arter af rododendron. Danmark har kun én art, *Rhododendron tomentosum* (tidligere kaldet *Ledum palustre*, mosepost), som er repræsenteret ved mindre end 50 individer i Råbjerg Mose i Jylland. Grønland har tre arter, *R. tomentosum*, *R. groenlandicum* og *R. lapponicum*, der findes desuden en sjælden naturlig hybrid mellem *R. tomentosum* og *R. lapponicum* (*R. x vanhoeffeni*).

Rhododendron findes 15 breddegrader fra Nordpolen i Grønland, og så langt mod syd som den tropiske skov i Nordøst Australien. Nogle er 30 meter høje træer, andre er små krybende dværgplanter. Nogle lever endda i kronen på andre træer som epifyter. Rododendron er mest kendt for de smukke blomster, men slægten inkluderer også arter med meget smukke og ofte aromatiske og vellugtende blade. Rododendron kan være stedsegrønne eller løvfældende. De stedsegrønne varierer stærkt i bladenes størrelse og form. De løvfældende blade har ofte smukke efterårsfarver.

Jo mere man lærer om rododendron, jo mere imponeret bliver man over deres store morfologiske variation. De fleste rododendron er giftige (nogle bliver brugt til at producere insektdræbende midler), men blomsternes kronblade er spiselige fra mindst to arter. De fleste arter vil helst have sur jord, men nogle foretrækker kalkholdig jord. De fleste foretrækker fugtig men veldrænet jord, selvom nogle gror i moser og kan tåle at blive oversvømmet.

R. lapponicum

Rhododendronarter i Arboretet

Turen starter nær hovedindgangen. Planternes placering er mærket på kortet med et nummer, der henviser til et afsnit i teksten. Sølvgrå skilte markerer de omtalte planter.

R. sutchuenense

1. *Rhododendron sutchuenense*

Dette er vores fineste, store, tidligblomstrende art. Med sin lange blomstringsperiode lokker denne art mange besøgende til i det tidlige forår. De seneste varmere forår har betydet, at blomsterne ikke er blevet så beskadigede af frosten som tidligere år. Undergruppen: *Hymenantes*. Blomstring: tidligt maj.

2. *Rhododendron schlippenbachii* (koreaazalea). Mange betragter denne som den fineste azalea art. Det er Koreas nationalblomst og den har både smukke blomster og flotte efterårsfarver. I modsætning til de fleste rhododendron, krydser den ikke med andre arter, og således vil frø, der er indsamlet i en have, med sikkerhed vokse op til den rene art igen. Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: midt maj.

3. På hjørnet af den første græsplæne og hovedvejen står *Rhododendron groenlandicum*, (grønlandsk post). Den hed tidligere *Ledum groenlandicum*, men botaniske undersøgelser, herunder DNA analyse, viser at det er en rhododendron. Denne producerer ikke en fin blomstring hvert år, men i de gode år er blomstringen værd at se. Bladene er aromatiske. Den er giftig, hvis den bliver håndteret ukorrekt, men bladene har været brugt og bruges stadig til at lave en beroligende te. Den er vidt udbredt i Grønland og i de arktiske og alpine områder i Nordamerika. Skæl kan ses som prikker på oversiden af bladene, hvis man har en lup. Undergruppe: *Rhododendron*. Blomstring: maj-juni.

4. Midt i samlingen af gamle rhododendron står *Rhododendron rex*. Disse planter har de største blade af alle vores rhododendron. Denne art kan kun vokse på beskyttede steder, Danmark er tæt på grænsen af dens klimatiske udbredelse. Vores planter viser ofte tegn på frostskafer på bladene før de folder sig ud. Denne type skader giver en uregelmæssig blad form og en ujævn rand. Det er en almindelig art i Sichuan, Kina. Undergruppe: *Hymenantes*. Blomstring: pt. for ung.

5. En lang gåtur fører til samlingen af rhododendron fra de to ekspeditioner til Korea og Japan i 1976. Her vokser de ved søbredden langs med vejen. Midt i samlingen står *Rhododendron brachycarpum* subsp. *tigerstedtii* fra Korea. Denne underart har overlevet -45° C i Mustila Arboretet i Finland og den formodes at være den mest hårdføre skælløse rhododendron i verden. Undergruppe *Hymenantes*. Blomstring: tidligt juni.

6. Efter endnu en lang gåtur kommer man tæt på starten af Rododendron-dalen. Langs med den øvre sti, i azalea samlingen, møder vi *Rhododendron yedoense* var. *poukhanense*. Denne underart fra Korea og de omkringliggende øer er en af de mest hårdføre azaleaer. Den har ofte været brugt til at producere hårdføre hybrider. Planten er næsten helt løvfældende og de duftende blomster springer ud kort før de nye blade. Hårene, der ligger fladtrykt på bladens overflade, indikerer at den er et medlem af undergruppen *Tsutsusi*. Blomstring: sent maj.

7. Følger man stien under grenene fra den store eg møder man, *Rhododendron albrechtii*. Den er nært beslægtet med *R. schlippenbachii*. Denne elegante, duftende art er også en af de få, der ikke hybridiserer med andre arter. Det er en fin hårdfør plante, med yndige, mørkt lyserøde blomster, der springer ud lidt før eller samtidigt med bladene i det tidlige forår. Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: midt maj.

8. Lidt længere fremme forbi azaleaerne finder man *Rhododendron thomsonii*, en fin rød blomstret art med cirkelrunde blade. Denne art er også kendt for sin afskallende og flerfarvede bark. Denne art er også kendt for sin afskallende og flerfarvede bark. Der vil gå nogle år før vores eksemplar er stort nok til, at man kan nyde dens spændende bark. Et udtræk lavet af de vegetative dele, af denne meget giftige planteart, kan bruges som et naturligt insektdræbende middel. Undergruppe: *Hymenantes*. Blomstring: midt april.

R. thomsonii

9. I den fjerneste ende af den øverste sti står *Rhododendron calophyllum*. Dette er en af de hårdføre storbladede rhododendron. Den kan blive meget gammel og former sig som et storslået, rigt blomstrende, paraplyformet træ op til 9 meter højt. Den er almindelig i Sichuan og dele af Yunnan i Kina. Undergruppe: *Hymenantes*. Blomstring: sent april.

10. På den anden side af dalen står en samling af de skællede rhododendron. Her er *Rhododendron cinnabarinum* en art, der er meget værdsat for sine hængende, rørformede, kødfulde blomster og aromaen fra dens løv. Dens vegetative dele er giftige. Overraskende steger og spiser man blomstens kronblade som en delikatesse i dele af Sikkim. Blomsterne har varierende farver, vores er orange og gule. Uheldigvis er den svær at dyrke og vi har mistet mange planter. Undergruppe: *Rhododendron*. Blomstring: midt maj.

11. Tilbage til stien og længere fremme kommer man til *Rhododendron smirnowii*. Denne art er kendt for det tykke lag af filthår, der dækker de nye stilke og knopper, og undersiden af bladene. Kanten på bladene krøller normalt nedad. Den kommer fra Kaukasus og er nok den mest hårdføre rhododendronart, med et tykt lag filthår. Den krydsbestøver med *R. ponticum* i naturen. Undergruppe: *Hymenantes*. Blomstring: maj-juni.

12. Lige før man forlader den nederste sti i Rododendron-dalen, passerer man *Rhododendron luteum* (gulazalea). Den er Europas eneste hjemmehørende azalea. Det er ret bemærkelsesværdigt, at dens nærmeste slægtninge er fundet i Nordamerika. Dens blomster har en kraftig duft, selv på nogen afstand. Da blomsterne åbner sig succesivt i hver klase, har planten en lang blomstringsperiode. Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: maj-juni.

13. Ved siden af Spejdersøen vokser *Rhododendron canadense*. I det nordøstlige Nordamerika vokser den i moser og i kanten af våde skove. Selvom rhododendron generelt lider under dårligt drænet jord, overlevede disse planter at være helt oversvømmede gennem lang tid i vinteren og foråret 2005, da søen gik over sine bredder. Da søen endelig var tilbage til sin normale størrelse, havde planterne ikke kun overlevet, men de gav tilmed en imponerende opvisning af både blomster og blade, som om ingenting var sket. Det er absolut en interessant art til våde haver. Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: tidligt maj.

14. Går man tilbage af hovedvejen til »Kirkegårdsrabatten« kan man se en samling af små rhododendronarter. I denne samling står den bemærkelsesværdige *Rhododendron williamsianum* med runde blade og rødlige stilke og knopper. Om foråret har de nye blade en meget smuk bronze farve, og de lyserøde klokkeformede blomster er et smukt syn. Denne art er mere tolerant over for kalkholdig jord end de fleste andre rhododendron arter, og passer derfor godt til mange områder i Danmark. Undergruppe: *Hymenantes*. Blomstring: midt maj.

15. Turen slutter med *Rhododendron kiusianum* 'Zuiko'. Den er en af mange kloner af denne art, udvalgt for deres iøjnefaldende karakterer. Arten forekommer i naturen kun på øen Kyushu i Japan. Den er meget hårdfør og ideel til små haver og en af de bedste små azaleaer til det nordlige Europa. Undergruppe: *Tsutsusi*. Blomstring: maj-juni.

R. kiusianum

